

ปัญหาวัยรุ่นไทยกับการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม

ขณะนี้ ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหารุนแรงเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ก่อให้เกิดผลกระทบคือ การติดเชื้อเอชไอวี หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมหรือไม่พึงประสงค์

ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้นวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวาง ทั้งต่อตัววัยรุ่นเอง และทารกที่เกิดจากแม่วัยรุ่น ตลอดจนครอบครัว ชุมชน สังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

ปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น มีการใช้คำเรียกกันอย่างหลากหลาย เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ แม่วัยรุ่นหรือท้องวัยรุ่น แม่วัยใสหรือท้องวัยใส การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และ Teenage pregnancy คำแต่ละคำมีความหมายค่อนข้างจำเพาะและอาจใช้แทนคำอื่นไม่ได้ แม้จะมีส่วนใกล้เคียงกัน อย่างเช่น Teenage pregnancy หมายถึงการตั้งครรภ์ของหญิงวัยทีน คือ 13 - 19 ปี ส่วนคำว่า “การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม” ก็อาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงอายุเกิน 19 ปี ก็ได้ เพราะบางคนอายุใกล้ 30 แล้ว ก็ยังไม่พร้อมที่จะแต่งงาน มีครอบครัว หรือมีบุตร

นักวิชาการส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า สถานะการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจัดว่ามีความเสี่ยงต่อสุขภาพของทั้งมารดาและทารก จึงถือได้ว่าเป็นภาวะทางร่างกายที่ไม่พร้อม แต่คงไม่ใช่ปัญหาใหญ่ เพราะความไม่พร้อมหรือปัญหาทางสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และการคลอดเกิดขึ้นได้กับแม่ทุกวัย ปัญหาความไม่พร้อมที่จำเพาะสำหรับวัยรุ่นคือความไม่พร้อมทางวุฒิภาวะและทางสังคม วัยรุ่นส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียน หาก เกิดตั้งครรภ์ ก็อาจต้องหยุดเรียนและต้องโอกาสในการหางานทำ

กลายเป็นปัญหาทั้งของครอบครัวและสังคม ดังนั้น การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมหรือการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึงการตั้งครรภ์ทั้งที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แต่ไม่พร้อมที่จะตั้งครรภ์นั้นต่อไปด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น คุมกำเนิดแล้วแต่เกิดความผิดพลาด ยังเรียนหนังสือไม่จบ อายุน้อยเกินกว่าจะเป็นแม่ ไม่ได้มีการวางแผนจะมีลูก ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิด ถูกข่มขืนจนตั้งครรภ์ ตั้งครรภ์ก่อนการสมรส การไม่รับผิดชอบของบิดาเด็กในครรภ์ เป็นต้น

จากรายงานการเฝ้าระวังของสำนักกระบาดวิทยา และจากการวิจัยของศูนย์อนามัยทั่วประเทศออกมตรงกันว่า วัยรุ่นในปัจจุบันมีเพศสัมพันธ์กันมากขึ้น^(1,2) โดยข้อมูลของปี 2555⁽¹⁾ รายงานว่า นักเรียนชายและหญิง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 5 เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ชาย เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ร้อยละ 24 ส่วนหญิง ร้อยละ 20 และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 2 ชายเคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ร้อยละ 46 ส่วนหญิง ร้อยละ 51 ในการศึกษาของศูนย์อนามัย⁽²⁾ พบค่าเฉลี่ยการเคยมีเพศสัมพันธ์ สำหรับวัยรุ่น ปวช. คือร้อยละ 42.3 แต่เมื่อกระจายตามรายภาคพบว่า ภาคเหนือมีอัตราสูงสุด คือ ร้อยละ 55.7 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราต่ำสุด คือ 36.6 ซึ่งก็ยังไม่สูงมาก และในภาพรวม อายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกคือ 14.98 ปี เร็วที่สุดคืออายุ 10 ปี มีคู่นอนเฉลี่ย 1 - 2 คน วัยรุ่นบางคนมีคู่นอนมากถึง 20 คน สิ่งที่พบเหมือนกันอีกอย่างหนึ่งคือ สถานที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ซึ่งพบว่าเป็นที่บ้านฝ่ายชายหรือหญิง ร้อยละ 50 หอพักหรือบ้านเช่า ร้อยละ 19

และโรงแรม ร้อยละ 10 ซึ่งแสดงว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์ขณะอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

พฤติกรรมการเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นก็ให้เกิดผลกระทบตามมาคือการตั้งครรภ์และการคลอด ข้อมูลจากกรมอนามัยรายงานว่า ในปี 2553-2555 อัตราการคลอดในวัยรุ่น 15-19 ปี เป็น 50 - 53 ต่อหญิงวัยเดียวกันพันคน โดยในปี 2555 จำนวนหญิงคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี มี 133,176 ราย อายุต่ำกว่า 15 ปี 3,735 ราย และตั้งครรภ์ซ้ำ 15,443 ราย และคาดกันว่า มีวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์เกินร้อยละ 40 ยุติการตั้งครรภ์โดยวิธีการต่างๆ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ที่ประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2553 ได้มีมติในการแก้ปัญหา 5 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาย่อ ๆ⁽³⁾ คือ

- การแปลงนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติและยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาคัดและเยาวชนตั้งครรภ์ไม่พร้อมสู่แผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนในทุกระดับ

- การพัฒนางานการเรียนการสอนเพศศึกษา จริยธรรม และศีลธรรม

- การกำหนดให้งานส่งเสริมสุขภาพทางเพศเป็นนโยบายสาธารณะของท้องถิ่น

- การแสวงหาความร่วมมือในการส่งเสริมการดำเนินงาน ของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่

- กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งรับผิดชอบในการสร้างทัศนคติเชิงบวกเรื่องเพศในสังคม ปลุกฝังความรับผิดชอบในเรื่องเพศ เคารพบทบาทหญิงชาย ปลุกฝังจริยธรรมและศีลธรรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งในชุมชน และการสงเคราะห์วัยรุ่น ตั้งครรภ์ที่ต้องการความช่วยเหลือทางสังคม

- กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาความรู้ทัศนคติ เรื่องเพศเชิงบวก จริยธรรมและศีลธรรมร่วมกับเครือข่าย ครอบครัวละชุมชน และเครือข่ายเด็กและเยาวชน

- กระทรวงสาธารณสุข เพื่อการจัดบริการอนามัยเจริญพันธุ์ที่หลากหลายและเป็นมิตรกับวัยรุ่น

นอกจากนั้น ยังมีองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องอีกมาก อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองทุนหลักประกันสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น

การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากระดับของปัญหาที่ยังไม่เคยลดลง อาจเป็นเพราะขาดกลไกการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในระดับท้องถิ่น และขาดแนวทางส่งเสริมความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน ด้วยเหตุนี้ ทาง สสส. จึงได้ระดมความคิดจากนักวิชาการหลายหน่วยงาน จัดทำเป็นเอกสารคำแนะนำภารกิจที่จำเป็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคัดตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในระดับจังหวัด รวม 9 ด้าน⁽⁴⁾ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 พัฒนากลไกประสานการทำงาน และกระตุ้นให้มีการทำหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคัดตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็ง

ภารกิจที่ 2 การสนับสนุนให้พ่อแม่มีทักษะคุยกับลูกอย่างเปิดใจเรื่องความรักความสัมพันธ์ และเพศสัมพันธ์

ภารกิจที่ 3 มีกลไกสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนมีการเรียนการสอนเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตและเพศวิถีศึกษารอบด้าน

ภารกิจที่ 4 การวิเคราะห์ และออกแบบการทำงาน เพื่อเจาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีแนวโน้มว่าจะมีเพศสัมพันธ์และเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์โดยเฉพาะ

ภารกิจที่ 5 การรณรงค์สื่อสารให้วัยรุ่นตระหนักถึงความรับผิดชอบ เพื่อชะลอการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกไปกับการรณรงค์ให้วัยรุ่นใช้การคุมกำเนิดที่ได้ผล หากต้องมีเพศสัมพันธ์

ภารกิจที่ 6 จัดให้มีบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับวัยรุ่นครอบคลุมบริการที่จำเป็นทุกด้านและเข้าถึงวัยรุ่นทุกกลุ่ม

ภารกิจที่ 7 ระบบบริการที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้ง

ด้านสุขภาพ การศึกษา และด้านสังคมที่ให้การช่วยเหลือ วิทยาลัยที่ประสบปัญหาตั้งแต่เริ่มรับรู้ปัญหาจนกระทั่ง วิทยาลัยและผู้เกี่ยวข้องสามารถจัดการปัญหาได้อย่าง เหมาะสมโดยความมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของ ตัววิทยาลัย

ภารกิจที่ 8 อปท.ทุกพื้นที่ พัฒนา “พื้นที่สร้างสรรค์ สำหรับเยาวชน” และสนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อเอื้อให้วิทยาลัยได้ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมดี ๆ อย่าง สร้างสรรค์ ช่วยให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของ ตนเอง

ภารกิจที่ 9 การพัฒนาระบบข้อมูล เพื่อติดตามและ ประเมินความก้าวหน้า และการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนา ศักยภาพผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ทาง สสส. ยังจะจัดสรรงบประมาณ ให้จังหวัดที่สนใจนำเอาชุดภารกิจไปใช้ในระดับพื้นที่ โดยจังหวัดที่ผ่านการคัดเลือก (เกือบ 20 จังหวัด) จะได้รับงบประมาณไปสนับสนุนกิจกรรมแก้ไขปัญหาท้องวิทยาลัย ในระดับอำเภอ จังหวัดละ 2 อำเภอ อำเภอละ 2 ตำบล โดยเป็นท้องที่ที่มีปัญหาท้องวิทยาลัยรุนแรงกว่า อำเภออื่น และหลายภาคส่วนในท้องที่มีความพร้อม ในการดำเนินการ

เป็นที่คาดหวังว่า จังหวัดที่รับเอาชุดภารกิจไป ปฏิบัติคงจะสามารถสร้างรูปแบบที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาท้องวิทยาลัย ในระดับจังหวัด ซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ในจังหวัด อื่น ๆ จนมีความครอบคลุมทั่วประเทศ

ขณะนี้ กำลังมีการเตรียมการเพื่อจัดประชุมระดับ- ชาติเรื่องท้องวิทยาลัยขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนกันยายน ปี

2557 นี้ เชื่อว่าการประชุมคงจะเป็นเวทีแลกเปลี่ยน ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาท้องวิทยาลัยในแง่มุมต่าง ๆ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างจังหวัด ซึ่งจะ ช่วยให้เห็นกลยุทธ์ที่ได้ผลหรือล้มเหลวในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาท้องวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนด นโยบายที่เหมาะสมในทุกระดับ ต่อไป

วิวัฒน์ โรจนพิทยากร

เอกสารอ้างอิง

1. สหภาพ พูลเกษร. Integrated biological and behavioral surveillance system. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการข้อมูลยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในระดับเขตและจังหวัด; 11-12 ธันวาคม 2556; เดอะกรีนเนอรี่รีสอร์ท เขาใหญ่, นครราชสีมา. ม.ป.ท.; 2556.
2. วีระชัย สิทธิปิยะสกุล, พิชานัน หนูวงษ์, รัชณี ลักษิตานนท์, เบญจา ยมสาร. สืบค้นความคิดเห็นและพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศของวัยรุ่นในประเทศไทย. วารสารวิชาการ- สาธารณสุข 2556:22;979-87.
3. สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ. รวมมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2553. ร่วมฝ่าวิกฤตความไม่ปลอดภัย นำสังคมสู่สุขภาพ. นนทบุรี; สำนักงานคณะกรรมการ สุขภาพแห่งชาติ; 2554
4. สำนักควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. เอกสารคำแนะนำเบื้องต้น การพัฒนาการดำเนินงานตามภารกิจ 9 ด้านเพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหาคาเร็กซ์ในวิทยาลัยในระดับ จังหวัดที่มีประสิทธิผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ; 2556.